

# KARAKTERISTIEKE OBJECTEN

## HAMDIJK BAD NIEUWESCHANS



## **Karakteristieke objecten**

Hamdijk Bad Nieuweschans

### **Inhoud**

1. Inleiding
2. Karakteristieke objecten
3. Waarderingscriteria
4. Bronnenlijst

# **1. Inleiding**

Dit boekwerkje bevat de lijst met karakteristieke objecten in het bestemmingsplangebied Hamdijk Bad Nieuweschand. Deze selectie is uitgevoerd door Libau in opdracht van de gemeente Oldambt. In deze inleiding komen de aanleiding, het doel en de werkwijze van het onderzoek aan bod.

## **Aanleiding**

De gemeente Oldambt heeft zich uitgesproken over de wenselijkheid van het aanwijzen van karakteristieke objecten in de kernen. Op deze wijze kan worden voorkomen dat panden worden gesloopt zonder dat een nadere afweging kan worden gemaakt ten aanzien van de cultuurhistorische waarde. Met een inventarisatie en selectie van karakteristieke objecten biedt de gemeente duidelijkheid vooraf, zowel richting eigenaren als andere partijen, en wordt voorkomen dat de gemeente slechts ad hoc en per individuele casus kan reageren op ontwikkelingen. Daarnaast wordt vanuit de samenleving een groeiende belangstelling gesignaleerd voor – en een roep om – bescherming van cultureel erfgoed als drager van lokale identiteit.

## **Doel**

De gemeente is voornemens karakteristieke panden aan te wijzen. Door middel van het planologisch verankeren van deze objecten in het bestemmingsplan kunnen eventuele sloopaanvragen op grond van de aanwezige cultuurhistorische waarden worden geweigerd.

## **Werkwijze**

De selectie is als volgt tot stand gekomen. Vertrekpunt van de inventarisatie is de lijst van objecten van het Monumenten Inventarisatie Project. Deze lijst is meer dan twintig jaar geleden opgesteld ten behoeve van de selectie van rijksmonumenten, en bleek toe te zijn aan herziening. Op basis van veldwerk en literatuuronderzoek is de bijgevoegde selectie tot stand gekomen.

Door de gemeente is nadrukkelijk ingezet op het betrekken van de bevolking bij het proces van inventarisatie, waardering en selectie. Daartoe is een werkgroep samengesteld waarin lokale deskundigen afkomstig uit (cultuur-)historische verenigingen en andere betrokken burgers zitting hebben gehad. Met de inbreng van de werkgroep is een selectie gemaakt van karakteristieke objecten in het plangebied.

**Leeswijzer**

Hoofdstuk 2 bevat het belangrijkste onderdeel van dit document, de selectie met karakteristieke objecten in het bestemmingsplangebied Hamdijk. De objecten op deze lijst zijn gerangschikt per hoofdkern en vervolgens op straatnaam en huisnummer. Ieder object is voorzien van een korte beschrijving en een score ten aanzien van de vijf algemeen gehanteerde criteria voor de waardering van gebouwd erfgoed. Hoofdstuk 3 bevat een nadere omschrijving van deze criteria. De rijksmonumenten in het gebied zijn al beschermd en maken daarom geen deel uit van het onderzoek. Een overzicht van alle rijksmonumenten is te vinden op <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/>. Tot slot bestaat hoofdstuk 4 uit een overzicht van de gebruikte bronnen.

Sanne Tillema, Libau

Herman Waterbolk, Libau

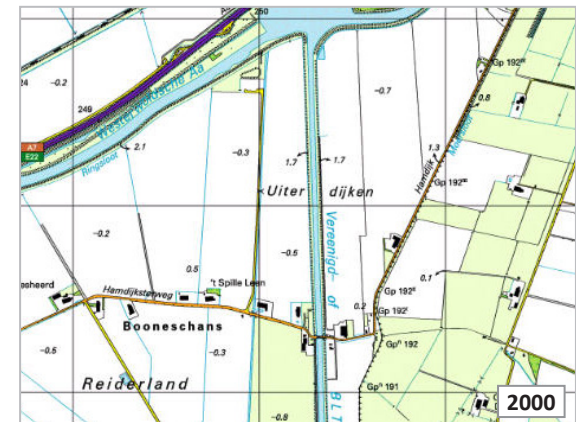
Rick Brinks, gemeente Oldambt

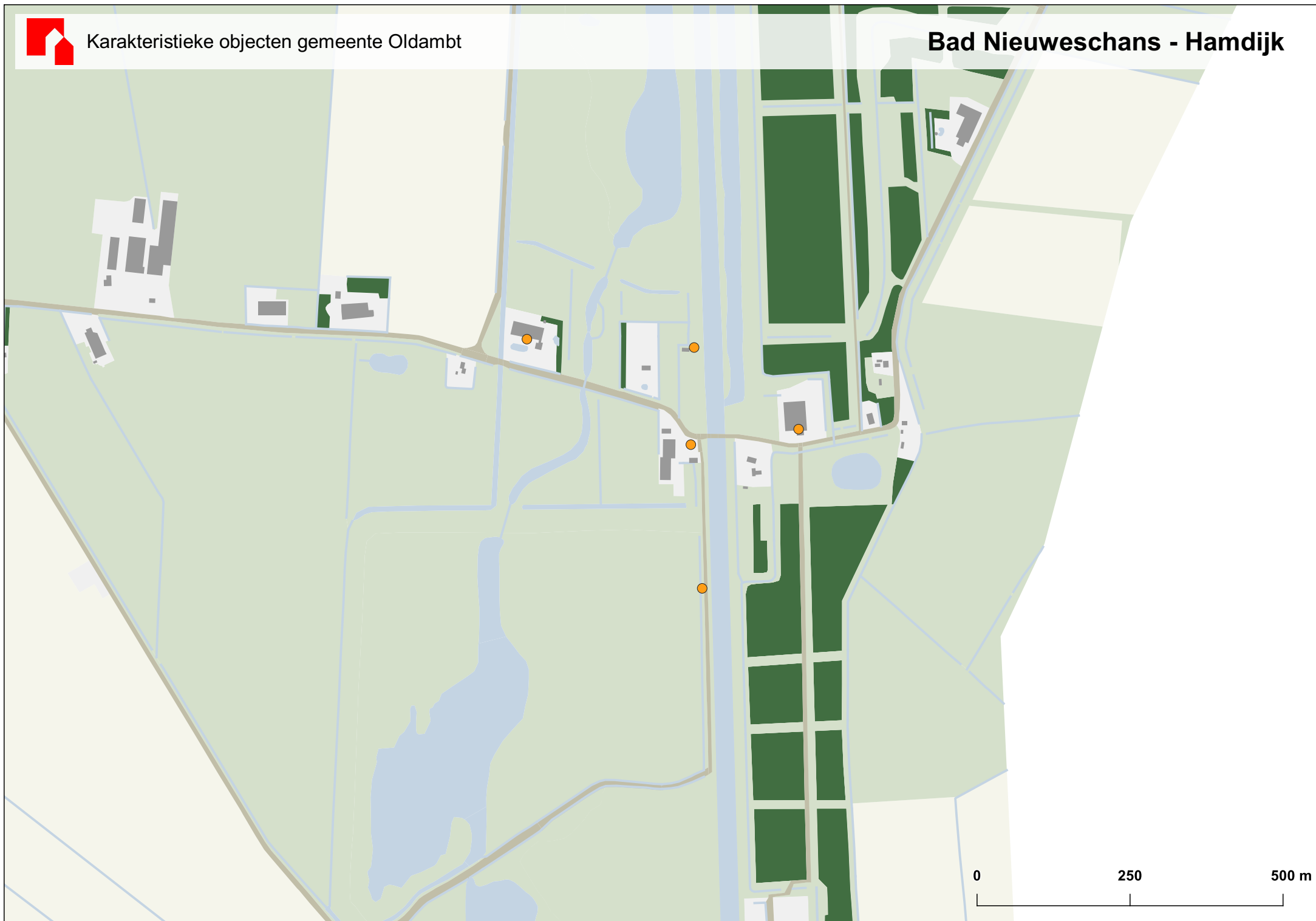
November 2020

## **2. Karakteristieke objecten**

## Bad Nieuweschans, Hamdijk

Het buurtschap Hamdijk is ontstaan op de gelijknamige dijk tussen Nieuweschans en Oudeschans. Het zuidelijk deel van de dijk, tussen Oudeschans en Booneschans, werd in het midden van de 16<sup>e</sup> eeuw aangelegd. Het noordelijk deel, tussen Booneschans en Nieuweschans, werd in 1605 aangelegd en behoort sinds 1636 aan Nederland. De Hamdijk werd aangelegd om het land te beschermen tegen inbraken van de Dollard en door de aanleg van de dijk kon land op zee heroverd worden. Ten westen van de dijk liggen nog restanten van de Booneschans. Deze schans werd in 1589 aangelegd als verdedigingslinie, samen met Nieuweschans, langs de Duitse grens. De Hamdijk wordt doorsneden door het B.L. Tijdenskanaal. Dit kanaal werd in 1917 gegraven voor de verbetering van de afwatering in Oost-Groningen. Langs de Hamdijk zijn verschillende boerderijen gebouwd, waarvan enkele rijksmonument zijn.





|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Hamdijk | 12              | Bad Nieuweschans |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-----------------|------------------|
| Cultuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 2       | Authenticiteit: | 2                |
| Architectuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 2       | Zeldzaamheid:   | 2                |
| Stedenbouwkundige/ensemble waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 2       |                 |                  |
|  <p>Voormalige brugwachterswoning gebouwd in circa 1915. Eenlaags woonhuis onder zadeldak uitgevoerd in sobere, maar zorgvuldige architectuur met elementen van de chaletstijl: dakoverstek, windveren en dekkers. Voorbeeld van dienstwoningen uit de eerste helft van de twintigste eeuw.</p> <p>Ensemble met brugverbinding over het Vereenigd of B.L. Tijdenskanaal. Beeldbepalend gelegen aan de Hamdijk in het buurtschap Booneschans.</p> |         |                 |                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Hamdijk | 12 bij          | Bad Nieuweschans |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-----------------|------------------|
| Cultuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 3       | Authenticiteit: | 1                |
| Architectuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 1       | Zeldzaamheid:   | 2                |
| Stedenbouwkundige/ensemble waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 2       |                 |                  |
|  <p>Kazemat, gebouwd kort voor de Tweede Wereldoorlog. Kazemat Booneschans Zuid, onderdeel van de O-lijn: een verdedigingslinie nabij de grens. Betonnen bunker gebouwd rond 1940.</p> <p>Beeldbepalend gelegen aan het B.L. Tijdenskanaal, nabij de Duitse grens. Ensemble met kazemat aan de zuidzijde van de brug.</p> |         |                 |                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Hamdijk | 12 bij          | Bad Nieuweschans |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-----------------|------------------|
| Cultuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 3       | Authenticiteit: | 1                |
| Architectuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 1       | Zeldzaamheid:   | 2                |
| Stedenbouwkundige/ensemble waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 2       |                 |                  |
|  <p>Kazemat, gebouwd kort voor de Tweede Wereldoorlog. Kazemat Booneschans Noord, onderdeel van de O-lijn: een verdedigingslinie nabij de grens. Betonnen bunker gebouwd rond 1940.</p> <p>Beeldbepalend gelegen aan het B.L. Tijdenskanaal, nabij de Duitse grens. Ensemble met kazemat aan de noordzijde van de brug.</p> |         |                 |                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Hamdijk | 21              | Bad Nieuweschans |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-----------------|------------------|
| Cultuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 1       | Authenticiteit: | 1                |
| Architectuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 3       | Zeldzaamheid:   | 2                |
| Stedenbouwkundige/ensemble waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 2       |                 |                  |
|  <p>Dwarshuisboerderij met tweekapsschuur. Gebouwd in 1887. Symmetrisch opgezet voorhuis, rijk gedecoreerd in eclectische stijl met o.a. omlijste entree waarboven balkon, en vensters met geprofileerd stucwerk en kuiven.</p> <p>Voorbeeld van voorname boerderij aan de Hamdijk. Zeer beeldbepalend gelegen aan de Hamdijk in het buurtschap Booneschans, nabij de Nederlands-Duitse grens.</p> |         |                 |                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Hamdijk | 27              | Bad Nieuweschans |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-----------------|------------------|
| Cultuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 1       | Authenticiteit: | 1                |
| Architectuurhistorische waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 2       | Zeldzaamheid:   | 2                |
| Stedenbouwkundige/ensemble waarde:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 2       |                 |                  |
|  <p>Kop-hals-romp boerderij gebouwd in 1880. De schuur is in 1939 afgebrand en in 1940 herbouwd. Het voorhuis is uitgevoerd als symmetrisch opgezet dwarshuis. Voorhuis met invloeden van het neoclassicisme.</p> <p>Bijzonder is de plaatsing van het voorhuis ten opzichte van de schuur: met de kap evenwijdig aan de schuur. Zeer beeldbepalend gelegen aan de Hamdijk in het buurtschap Booneschans. Gelegen op erf met slingertuin.</p> |         |                 |                  |

### 3. Waarderingscriteria

Het object of complex wordt aangemerkt als karakteristiek voor de gemeente Oldambt op grond van de volgende criteria:

**Cultuurhistorische waarde, met als leidraad:**

- het belang van het object / complex als bijzondere uitdrukking van een lokale culturele, sociaal-economische, maatschappelijke en/of wetenschappelijke ontwikkeling;
- het belang van het object / complex als uitdrukking van een emotionele band of beleving van de bewoners met het gebied.

**Architectuurhistorische waarde, zich uitend in één of meer van de volgende punten:**

- het belang van het object / complex voor de geschiedenis van de architectuur van het exterieur;
- het belang van het object / complex voor het oeuvre van een architect, stedenbouwkundige of ontwerper;
- het belang van het object / complex vanwege de esthetische kwaliteiten van het ontwerp;
- het belang van het object / complex vanwege bijzonder materiaalgebruik, detaillering en constructie van het ontwerp (of onderdelen daarvan);
- het belang van het object / complex vanwege het innovatieve karakter als uitdrukking van een technische of typologische ontwikkeling.

**Stedenbouwkundig-landschappelijke/ensemble waarde, met als leidraad:**

- de betekenis van het object / complex vanwege de situering en de ruimtelijke relaties met de omgeving;
- de betekenis van het object / complex als essentieel onderdeel of representant van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en/of stedenbouwkundig-landschappelijk van belang is.

**Authenticiteit:**

- de betekenis van het object / complex vanwege de authenticiteit van het ontwerp (of onderdelen daarvan);  
het belang van het object / complex in relatie tot de structurele en/of visuele gaafheid van de rurale omgeving of directe omgevingsruimte.

**Zeldzaamheid:**

- het belang van het object / complex vanwege de architectonische, stedenbouwkundig-landschappelijke, bouwtechnische, typologische en/of functionele zeldzaamheid in het gebied van de gemeente Oldambt.

**Score**

Per criterium kunnen de objecten tot drie punten scoren:

|          |                  |
|----------|------------------|
| 0 punten | geen waarde      |
| 1 punt   | aanwezige waarde |
| 2 punten | hoge waarde      |
| 3 punten | zeer hoge waarde |

## 4. Bronnenlijst

### Literatuur

- Gemeente Oldambt, Libau, *Kwalitatief ruimtelijk ontwikkelingsperspectief Oldambt 2011-2012: deel 1; ruimtelijke hoofdstructuur*, 2012
- Gemeente Oldambt, Libau, *Kwalitatief ruimtelijk ontwikkelingsperspectief Oldambt 2011-2012: deel 2; dorpenstructuur en bebouwing*, 2012
- Initiatiefgroep Hamdijk, *Hersteld & bewaard, deel III waarden & projecten per perceel, deel of object*, Oostwold 2020
- P. Harkema, M.H. Panman, *Monumenten Inventarisatie Project provincie Groningen: Nieuweschans; gemeentebeschrijving regio Oldambt/Westerwolde*, Groningen
- Peter en Klaske Karstkarel, *323x Groningen; Van Adorp tot Zuurdijk*, Leeuwarden 2009
- Libau, *Dorpen in Groningen: ontdek je dorp en ontwikkel het samen verder*, Groningen 2019
- Ronald Stenvert, e.a. *Monumenten in Nederland, Groningen*, Zwolle 1998

### Websites

- [www.bagviewer.kadaster.nl](http://www.bagviewer.kadaster.nl)
- [www.beeldbankgroningen.nl](http://www.beeldbankgroningen.nl)
- [www.bunkerinfo.nl](http://www.bunkerinfo.nl)
- [www.hisgis.nl/hisgis/gewesten/groningen/groningen](http://www.hisgis.nl/hisgis/gewesten/groningen/groningen)
- [www.topotijdreis.nl](http://www.topotijdreis.nl)